

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРІ

ANALYSIS OF MODERN METHODS OF ATMOSPHERIC DISPERSION MODELING

Бойко В. В., аспірант, Пляцук Л.Д., професор, СумДУ, Суми
Boiko V.V., postgraduate student, Plyatsuk L.D. professor, SumSU, Sumy

Зростаюче забруднення атмосферного повітря, як найважливішої компоненти місця існування людини, представляє загрозу не тільки здоров'ю людини, але і всьому навколишньому середовищу в цілому. Підвищена концентрація забруднюючих речовин спостерігається в атмосфері практично кожного промислового міста України, тому виникла гостра необхідність в удосконаленні екологічного моніторингу на всій території країни з метою запобігання або зменшення їх дії на екосистему.

У Сумській області станом на 01.10.2009 року кількість викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за даними Державного управління охорони навколишнього природного середовища становила 20,256 тис. т, що складало біля 1% обсягу викидів в атмосферне повітря в Україні [1]. Захворювання, пов'язані з погіршенням стану навколишнього середовища, складають 40-60% від загальної захворюваності населення.

Найбільші обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Сумській області мають підприємства переробної промисловості (хімічне виробництво та виробництво машин та устаткування), теплоенергетичні підприємства, а також викиди від автотранспорту[1].

Для аналізу і точного розрахунку рівня забруднення атмосфери необхідне залучення математичного апарату.

Добре відомо два підходи в математичному моделюванні процесу розповсюдження забруднюючих речовин в приземному шарі атмосфери. Один з них заснований на вирішенні рівняння турбулентної дифузії і отримав поширення в основному в країнах СНД. Цей підхід є більш універсальним, оскільки дозволяє досліджувати завдання з джерелами різного типу, різними граничними умовами і різними характеристиками середовища [2].

Чисельні розв'язання рівняння атмосферної дифузії з різними граничними умовами лягли в основу інженерної моделі, виконаної в ГГО ім. А.І. Воейкова і прийнятою як нормативний документ ОНД-86.

Другий підхід, що використовує емпірично-статистичний метод, в основному отримав розвиток за кордоном. Відповідні йому математичні моделі називаються гаусівськими, тому що описуються з точністю до постійного співмножника щільністю розподілу Гауса. Подібна методика рекомендована Агентством з довкілля охорони повітря (US EPA) для проведення розрахунків, що носять нормативний характер. Як приклади гаусівських моделей можна привести ряд моделей розрахунку розсіювання забруднюючих речовин в атмосфері, поширених в Європі: UK-ADMS (Англія), ON M9440 (Австрія), OML (Данія), IDFM (Бельгія), STACKS (Голандія) та ін.

Обидві методики моделювання використовують початкові дані, такі як висота труби, інтенсивність викидів тощо. Проте, із-за відмінностей в способі розрахунку і в представленні розсіювання забруднень неможливо прямо зіставити результати ОНД-86 і результати, спрогнозовані, наприклад, за допомогою британської моделі ADMS.

Дані моделі розрізняються по ряду параметрів, включаючи спосіб розрахунку шкідливих викидів в шлейфі забруднення, а також те, наскільки вірно кожна модель відображає розсіювання забруднюючих речовин в межах прикордонного шару.

Методологія ОНД-86 дозволяє розрахувати максимальні значення очікуваної концентрації в середньому для 20-хвилинного і 24-годинного періодів. Річні рози вітрів, що враховують періодичність вітру і розподіл його напрямку в перебігу року, використовуються для визначення СЗЗ. Відповідно до російських правил в моделі використовують різні значення швидкості вітру (тобто 1,9 м, 3 м); це передбачено методологією і не пов'язано з даними спостережень місця розташування підприємства. Перевагами методики ОНД-86 є простота застосування (не потрібна вхідна метеоінформація), простота узагальнення (заснована на фізичному механізмі, а не формулі), результати розрахунків можна безпосередньо зіставляти з ГДК. До недоліків методики можна віднести те, що для кожного періоду усереднювання необхідна розробка своєї моделі, ОНД-86 не є динамічною моделлю, тобто передбачає річну мажоранту, а не динаміку концентрацій в часі.

Європейські моделі розсіювання використовують цілий ряд параметрів метеорологічних даних, отриманих шляхом спостережень і включають напрям вітру, швидкість вітру, температуру зовнішнього середовища і зазвичай включають дані почасових вимірів для повного річного (12 місяців) періоду. Перевагою гаусівської методики є її порівняно висока точність при достатньо простій параметризації чинників, що впливають на розсіювання домішок.

Список литературы

1. Дані про стан навколишнього природного середовища у Сумській області. Стан атмосферного повітря в Сумській області у 2009 році.
2. Ким Ж. В., Мироненко В. Ф., Михайлов А. В. Моделирование процессов распространения загрязняющих веществ в атмосфере промышленного центра// Ползуновский вестник. – 2007. - № 3. – с. 24-29.

